

NOTISER

¶ Nelson Goodman säger på ett ställe i sin berömda bok *Ways of World-making* från 1978 att "facts are small theories, and true theories are big facts" (s 97). Härav tycks följa – givet att stora fakta är fakta, vilket väl ingen torde förneka – att sanna teorier är små teorier. Och härav följer i sin tur att stora teorier är falska. Man kan undra om Goodman menar att detta är en naturlag. Och *hur* stor kan en sann teori vara? Är t ex den allmänna relativitetsteorin alltför stor? Och hur mäter man storleken på en teori? Det vore intressant att veta.

¶ *Kuvertproblemet: en kommentar 12/3*

I Filosofisk tidskrift 2/86 presenteras följande beslutsteoretiska problem: "Antag att någon låter dig välja mellan två kuvert, som innehåller pengar, och att du får veta att det ena innehåller dubbelt så mycket som det andra. Då kanske man resonerar så här: Antag att det vänstra kuvertet innehåller x kronor. Då innehåller det högra kuvertet antingen $2x$ kronor eller $x/2$ kronor. Bägge dessa fall är lika sannolika, inget talar mer för det ena än för det andra. Det betyder att sannolikheten är $1/2$ i båda fallen. Och det betyder i sin tur att det förväntade värdet av att ta det högra kuvertet är

$$1/2 \cdot 2x + 1/2 \cdot x/2 = 1,25x \text{ kr}$$

Det förväntade värdet av att ta det vänstra kuvertet är ju däremot

$$1/2 \cdot x + 1/2 \cdot x = x \text{ kr}$$

Alltså är det förväntade värdet större för det högra kuvertet. Men på ett helt analogt sätt kan man – om man i stället startar med det högra kuvertet – visa att det förväntade värdet är större för det vänstra kuvertet. Men detta innebär en motsägelse. Var ligger felet?"

1. Om man betraktar detta problem utifrån klassisk sannolikhets-teori, så måste innehållet i det vänstra kuvertet vara en stokastisk variabel ($\text{in}(V)$). Detsamma gäller även för innehållet i det högra kuvertet. Förväntat värde är nämligen

denna teori bara definierat för stokastiska variabler. Enligt den klassiska teorin är stokastiska variabler funktioner som tilldelar objekt (i det aktuella fallet penningbelopp) till varje utfall i ett slumpförsök. Sett från klassisk sannolikhetsteori innehåller citatet ovan åtminstone tre felaktigheter: (i) påståendet att det förväntade innehållet i det vänstra kuvertet alltid är lika med innehållet i det vänstra kuvertet vid ett försök, (ii) påståendet att det förväntade innehållet i det högra (vänstra) kuvertet alltid är $1,25 \cdot x$ kr och att $1,25 \cdot x > x$ givet att innehållet i det vänstra (högra) kuvertet är x kr, och (iii) påståendet att förutsättningarna implicerar att symmetri råder, dvs att $\text{in}(V)$ och $\text{in}(H)$ är ekvivalenta stokastiska variabler eller att de åtminstone har samma väntevärde. För att upptäcka alla felen krävs det viss förtrogenhet med den klassiska teorin men för att hitta det viktigaste av dem räcker det långt med sunt förnuft: Antag nämligen att förutsättningarna för kuvertproblemet är uppfyllda. Då finns det ett största penningbelopp, säg b , som kan ligga i något av kuverten eftersom det bara finns ett ändligt antal penningbelopp tillgängliga. Om b kan ligga i det vänstra kuvertet, så är det förväntade innehållet i det högra kuvertet givet att innehållet i det vänstra kuvertet är b lika med det faktiska innehållet i det högra kuvertet som alltså är ett belopp som är hälften av b . Alltså gäller det då att det förväntade innehållet i det högra kuvertet

givet att innehållet i det vänstra kuvertet är x kr åtminstone någon gång är lika med $\leq x$ kr. Om b inte kan ligga i det vänstra kuvertet, så kan det ligga i det högra kuvertet. Då kan vi på samma sätt visa att (ii) inte gäller.

Kuvertproblemet illustrerar alltså på ett utmärkt sätt hur ett till synes rimligt och ofta använt sätt att resonera om sannolikheter och väntevärden kan leda till orimliga slutsatser. Vidare ser vi hur problemet helt enkelt upplöses om vi ersätter de naiva begreppen med mer precisa sådana. (Hans Mathlein skall ha stort tack för alla kommentarer och förslag till förbättringar. Även Jan Odelstad och Wlodzimierz Rabinowicz, skall ha tack för värdefulla kommentarer. Den läsare som vill se ett formellt bevis för att påståendena (i) – (iii) är felaktiga kan skicka efter ett sådant hos undertecknad på adress: Filosofiska institutionen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm.)

Per-Erik Malmnäs

¶ *Om svensk filosofi.*

Mer än en filosof har dödförklarat Gud och i våra dagar för han en till synes tynande tillvaro. Men som jag ser det har han (eller hon) tagit en annan, mer diffus och mångfasetterad skepnad. Gud eller snarare religionen finns alltså enligt detta synsätt men den är inte längre lika lätt att identifiera.

Men det är som bekant inte bara Gud som har dödförklarats; filosofin, romanen, ideologierna och punk-

rocken har gått samma bistra öde till mötes. Det förefaller finnas någon sorts mänsklig drift som går ut på att i ett slag förpassa de mest skilda förteelser till historiens skräpkammare. Personligen ställer jag mig skeptisk till den här verksamheten som ofta verkar vara ett utslag av önsketänkande och sensationslystnad.

Utan att vilja ta i för mycket skull jag ändå vilja påstå att filosofin mår dåligt, att hon lider av någon form av åkomma som gör att hon har blivit sängliggande under en längre tid. Jag har själv inte studerat tillräckligt mycket filosofi för att våga ställa en säker diagnos men jag skulle vilja resa några frågor som kanske kan vara intressanta både för lekmän och filosofer av facket.

Min första fråga gäller de svenska filosofernas osynlighet; varför tar inte filosoferna den plats i de offentliga debatterna som deras kunskap fordrar. Det verkar finnas långt fler filosofer än Torbjörn Tännsjö som har intressanta tankar om de mest skilda frågor, filosofer vars förmåga att analysera och argumentera vida överträffar många självutnämnda samhällsdebattörers. Kort sagt; varför läser man så sällan en dagstidningsartikel skriven av en filosof, varför hör man aldrig en filosof uttala sig på teve eller i radio?

Det finns ju en hel rad mycket aktuella ämnen som har mycket nära anknytning till den nutida filosofins verksamhetsområden. Allra närmast kommer jag att tänka på det nyligen

avslutade kriget på Balkan som borde ha kunnat intressera moralfilosofer. På samma sätt borde moralfilosofer kunna känna en viss dragning till den debatt som har den söndervittrande samhällsmoralen på dagordningen. För mig personligen är det beklämmande att tex Alf Svensson tillåts vara en av de tongivande när det gäller moralfrågor. Jag tror helt enkelt att det finns många filosofer som har mer intressanta saker att säga om de här frågorna än vad politiker, programledare på teve och kändisar har.

För att provocera läsaren ytterligare skulle jag vilja påstå att orsaken till att filosofin har hamnat i vanrykte i Sverige beror mest på filosoferna själva. Om man jämför med t ex situationen i Frankrike så framstår situationen än mer beklämmande, I Frankrike syns och hörs filosoferna dagligen i den offentliga debatten. Delvis kan det här naturligtvis ges en mängd förklaringar; Frankrike har en makalös filosofisk tradition, fransmän uppskattar livliga diskussioner och de betraktar det inte i allmänhet som suspekt att i stor utsträckning ägna sig åt tankeverksamhet.

Om man i Sverige berättar att man läser filosofi så får man långt i från sällan frågan "Men vad skall du bli då?". När jag under våren vistades några månader i Frankrike märkte jag en avgörande skillnad i synsätt, filosofi är inte så märkvärdigt det är nödvändigt. När jag vid ett tillfälle berättade att jag

studerade filosofi, så fick jag frågan om jag var cartesian. Vad jag svarade skall jag inte avslöja här men jag försäkrar att det var en märklig upp-

levelse att ställas inför en så avgörande frågeställning i Paris tunnelbana, mitt i natten.

Ola Wihlke

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Mats Furberg* är professor i teoretisk filosofi i Göteborg, *Wlodek Rabinowicz* är professor i praktisk filosofi i Lund, *Björn Eriksson* är lektor i praktisk filosofi i Stockholm, och *Åsa Carlson* är doktorand i praktisk filosofi i Stockholm.